

ПІДСТАВИ ТА ПРИНЦИПИ ВСТАНОВЛЕННЯ КРИМІНАЛЬНОЇ ВІДПОВІДАЛЬНОСТІ ЗА УМИСНЕ НЕВИКОНАННЯ УГОДИ ПРО ПРИМИРЕННЯ АБО ПРО ВИЗНАННЯ ВИНУВАТОСТІ

ЯЩЕНКО Світлана Олександрівна - здобувач Харківський національний університет
внутрішніх справ

УДК 343.36+343.211.2

На основаних анализи научных точек зрения, касающихся социальной обусловленности и необходимости каких-либо уголовно-правовых запретов, формулируются основания и принципы установления уголовной ответственности за умышленное неисполнение соглашения о примирении или о признании вины.

Ключові слова: криміналізація, соціальна обумовленість кримінально-правової заборони, умисне невиконання угод.

Постановка проблеми

Передбачення кримінальної відповідальності за вчинення суспільно небезпечних діянь неможливе поза дослідженням соціальної обумовленості та необхідності встановлення кримінально-правової заборони [1, с. 236]. Вказане має відношення і до ст. 389-1 КК України, адже у КК України ця кримінально-правова норма з'явилася нещодавно. Доцільність дослідження підстав та принципів встановлення кримінальної відповідальності за умисне невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості також обумовлюється й тим, що у юридичній літературі існують погляди, згідно з якими регламентація ст. 389-1 у розділі XVIII Особливої частини КК України є зайвою. Отже, з'ясування соціальної обумовленості криміналізації умисного невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості є вельми актуальним і корисним як з теоретичної, так і з практичної точки зору.

Аналіз останніх джерел і публікацій

У доктрині кримінального права винесене на розгляд питання безпосередньо або опосередковано розглядалося в роботах Є. О. Буніна, М. І. Витязя, Г. З. Злобіна, М. В. Ємельянова, В. М. Кудрявцева, В. В. Навроцької, Т. Г. Хатеневич тощо. Наукові розробки вказаних авторів і стали науково-теоретичною базою даної публікації.

Формулювання цілей

Метою статті є аналіз доктринальних точок зору, що стосуються соціальної обумовленості та необхідності встановлення будь-яких кримінально-правових заборон, та на підставі цього дослідження підстав та принципів встановлення кримінальної відповідальності за умисне невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості (ст. 389-1 КК України).

Виклад основного матеріалу

Т. Г. Хатеневич зазначає, що у науковій літературі запропоновано безліч класифікацій підстав та принципів криміналізації. Більше того, окрім підстав та принципів криміналізації, у науковій літературі виділяють привід криміналізації, критерії криміналізації, умови криміналізації, причини криміналізації. Причому, як правило, наведені складові процесу криміналізації визначаються в різних наукових джерелах по-різному; іноді вони уживаються як синонімічні, що не вносить ясності і чіткості у разі користування цими поняттями в законотворчій практиці [13, с. 90–91].

У зв'язку з цим, дослідниця вважає, що у процесі встановлення кримінально-правової заборони слід враховувати лише підставу, принципи та критерії криміналізації. Підставою криміналізації, на її думку, є явище, що виступає як необхідна умова, передумова існування будь-якого іншого явища (наслідку) і є таким, що пояснює останнє. Такою підставою є виключно суспільна небезпечність діяння. Принципи криміналізації як її основні ідеї дослідниця визначає як вимоги, згідно з якими встановлюється необхідна і достатня кримінально-правова заборона. Критерії криміналізації – це обставини, що характеризують об'єктивні і суб'єктивні ознаки діянь, що криміналізуються, тобто обставини, що у концентрованому виді відображають суспільну небезпечність діяння. Вони підлягають врахуванню у процесі законотворчості з метою створення оптимальних моделей кримінально-правових норм [13, с. 91, 95].

Виділяючи принципи та критерії криміналізації, Т. Г. Хатеневич, на жаль, не концентрує увагу на тому, які ж конкретно, на її думку, існують принципи та критерії криміналізації, що без сумніву ускладнює розуміння запропонованої нею концепції криміналізації суспільно небезпечних діянь.

На відсутність однаковості думок із приводу назви чинників, що визначають соціальну обумовленість та необхідність кримінальної відповідальності, їх кількості та ієрархії, звертає увагу і Є. О. Бунін. Більше того, посилаючись на інших науковців, дослідник підкреслює, що в науковій літературі взагалі висловлюється позиція про неможливість установаження вичерпного переліку підстав та принципів криміналізації та про те, що вони всі є універсальними. Саме тому, присвятивши багато уваги загальним питанням соціальної обумовленості кримінального законодавства правознавці так і не навели переліку (системи) конкретних обставин, що мають бути враховані у разі прийняття рішення щодо кримінально-правової заборони певного діяння [1, с. 237–238]. Яскравим підтвердженням наведеної думки, до речі, є науковий доробок, проведений вже цитованою нами Т. Г. Хатеневич [13, с. 90–96]. Враховуючи вказане, нада-

лі як чинники соціальної обумовленості та необхідності кримінальної відповідальності нами будуть розглядатися лише підстави та принципи.

У зв'язку з цим зазначимо, що під підставами криміналізації, на думку Г. А. Злобіна, слід розуміти ті процеси, що відбуваються в матеріальному та духовному житті суспільства, розвиток яких породжує об'єктивну необхідність кримінально-правової охорони тих або інших цінностей. Інакше кажучи, підстави криміналізації – це те, що створює дійсну потребу в кримінально-правовій новелі, внутрішня необхідність виникнення правової норми. Отже підстави криміналізації – це дійсні передумови, соціальні причини виникнення або зміни кримінально-правової норми [10, с. 204–205, 206]. Дослідник виділяє такі окремі підстави криміналізації суспільно небезпечних діянь, перелік яких не є вичерпним: 1) несприятлива динаміка певного виду суспільно небезпечних діянь, які раніше не утворювали спеціального складу злочину; 2) виникнення або суттєвий розвиток нової групи суспільних відносин, що відбувається на базі економічного чи технічного прогресу; 3) відкриття шкідливих наслідків господарської й іншої діяльності людей, у зв'язку з чим виникає необхідність обмежити форми та межі цієї діяльності; - 4) суттєва та раптова зміна соціального, економічного або політичного стану, в результаті війни, стихійного лиха, неврожаю та інших подій, що можуть обумовити превентивну криміналізацію, яка здійснюється ще до того, як можливі відповідні суспільно небезпечні дії набудуть реального поширення; 5) такий розвиток суспільства, який визначає нетерпимість, особливу небезпечність деяких дій, з якими раніше доводилось (або можна було) миритися, але за нових умов такі дії починають суперечити пануючому устрою суспільних відносин або отримують реальну базу для їх викорінення; 6) необхідність виконання зобов'язань за міжнародними угодами [10, с. 205–206].

Принципи криміналізації суспільно небезпечних діянь, на думку вченого, – це науково обґрунтовані і такі, що усвідомлено застосовуються, загальні правила і критерії оцінки допустимості і доцільності кримі-

нально-правової новели, яка встановлює або змінює відповідальність за конкретний вид діянь. Інакше кажучи, принципи криміналізації становлять найбільш абстрактний і загальний рівень наукового забезпечення і обґрунтування кримінально-правової нормотворчості, ті вихідні позиції, врахування яких є необхідним у разі будь-якої зміни чинного кримінального законодавства [10, с. 208, 191]. Г. А. Злобін розрізняє такі групи принципів криміналізації: 1) принципи, що відображають соціальну необхідність і політичну доцільність встановлення кримінальної відповідальності, тобто соціальні та соціально-психологічні принципи криміналізації, що забезпечують соціальну адекватність криміналізації, її допустимість з точки зору головних характеристик соціальних систем і процесів суспільного розвитку, відповідності кримінально-правової норми рівню, характеру суспільної свідомості та стану суспільної думки. Вони охоплюють принцип суспільної небезпечності, принцип відносної поширеності діяння, принцип домірності позитивних і негативних наслідків криміналізації, принцип кримінально-політичної адекватності криміналізації; 2) принципи, що визначаються вимогою внутрішньої логічної несуперечливості системи норм кримінального права, тобто системно-правові принципи криміналізації, які, у свою чергу, поділяються на загальноправові та кримінально-правові системні принципи. Серед загальноправових системних принципів науковець виділяє принцип конституційної адекватності; принцип системно-правової несуперечливості; принцип процесуальної здійсненості переслідування. Серед кримінально-правових системних принципів виокремлюють принцип безпрогалинності та ненадмірності заборони; принцип визначеності та єдності термінології; принцип повноти складу; принцип домірності санкції та економії репресії [10, с. 210–242]. Подібне розуміння підстав та принципів криміналізації суспільно небезпечних діянь, їх класифікації знаходить підтримку й серед сучасних українських науковців [7, с. 50]. Ми також поділяємо такий підхід. Використовуючи його, проаналізуємо наведені підстави та принципи криміналізації суспільно не-

безпечних діянь стосовно регламентованої кримінальної відповідальності за умисне невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості.

Аналіз наведених вище підстав криміналізації суспільно небезпечних діянь, запропонованих Г. А. Злобіним, дозволяє стверджувати, що підставою криміналізації умисного невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості є необхідність виконання зобов'язань України за міжнародними угодами. Дозволимо собі нагадати, що Україна приєдналася до низки міжнародних конвенцій, взявши на себе зобов'язання реформувати кримінальне та кримінальне процесуальне законодавство. Ця ідея, як відомо, знайшла своє офіційне відображення в Концепції реформування кримінальної юстиції, затвердженій Указом Президента України № 311/2008 від 08.04.2008 р. Як наслідок, 13.04.2012 р. Верховною Радою України був прийнятий новий Кримінальний процесуальний кодекс України, положення якого закріплюють особливий порядок кримінального провадження на підставі угод. Крім того, 13.04.2012 року, разом з прийняттям нового кримінального процесуального кодексу України, Верховною Радою України було прийнято також Закон України «Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям нового Кримінального процесуального кодексу України» № 4652-VI [11], яким розділ XVIII Особливої частини КК України доповнився ст. 389-1. Отже, причина криміналізації умисного невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості криється у необхідності виконання зобов'язань, узятих нашою державою перед Радою Європи, щодо реформування вітчизняного кримінального та кримінального процесуального законодавства, в частині здійснення давно відомої зарубіжному кримінальному та кримінальному процесуальному законодавству концепції відновного правосуддя, а також концепції визнання вини, що має на меті суттєве спрощення порядку здійснення кримінального провадження.

З приводу наведених принципів криміналізації стосовно встановленої криміналь-

ної відповідальності за умисне невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості зазначимо таке. Г. А. Злобін зазначає, що суть принципу суспільної небезпечності полягає не в тому, щоб попередньо встановити ознаки, що свідчать про достатньо високу суспільну небезпечність діяння (що неможливо), а у вказівки на необхідність кожний раз обговорювати і вирішувати все коло питань, пов'язаних з оцінкою специфічної суспільної небезпечності конкретного виду діянь: чи існує така небезпека? у чому саме вона полягає? яким суспільним відносинам заподіюється шкода і яка саме? та ін. Тобто цей принцип вказує на вихідний пункт руху пізнання, від якого воно повинно відходити у разі дослідження питань обґрунтованості криміналізації діянь [10, с. 217]. У зв'язку з цим М. В. Ємельянов, аналізуючи цей принцип на прикладі криміналізації шахрайства, вказує, що суспільна небезпечність є властивою злочину взагалі й визначається всіма його елементами: об'єктом, об'єктивною стороною, суб'єктом та суб'єктивною стороною. При цьому характер і ступінь суспільної небезпечності шахрайства, у першу чергу, обумовлюється важливістю тих об'єктів, на які вони посягають, цільовою спрямованістю завдати шкоди [7, с. 52]. Суспільна небезпечність умисного невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості, таким чином, обумовлюється, принаймні, небезпечністю заподіяння шкоди відносинам, пов'язаним із здійсненням правосуддя, в частині виконання угоди про примирення або про визнання винуватості, та цільовою спрямованістю завдати шкоди саме цим відносинам, а також відносинам власності, адже очевидно, що, зокрема, у разі невиконання угоди примирення, потерпілому завжди заподіюється майнова шкода.

Принцип відносної поширеності діяння стосовно криміналізації умисного невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості знаходить свій вияв у даних статистики. Так, упродовж 2014 року в Єдиному реєстрі досудових розслідувань зареєстровано 33 кримінальних правопорушень за умисне невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості (ст. 389-1 КК

України), що на 10 % більше, ніж за аналогічний період 2013 року (30, або + 10 %) [4; 5]. Протягом 2015 року в Єдиному реєстрі досудових розслідувань зареєстровано 66 кримінальних правопорушень за умисне невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості (ст. 389-1 КК України), що майже вдвічі більше, ніж за аналогічний період 2014 року [6]. Зауважимо, що таку доволі невелику поширеність в Україні кримінального правопорушення, передбаченого ст. 389-1 КК України, можна пояснити тим, що в системі Особливої частини КК України регламентація правопорушення, що розглядається, відбулася відносно нещодавно, а саме 13.04.2012 року. Утім уже наведені показники засвідчують тенденцію зростання проявів цього правопорушення і не виключено, що й надалі факти порушення підозрюваним або обвинуваченим умов укладених угод про примирення або про визнання винуватості знайдуть свою ще більшу розповсюдженість.

Принцип домірності позитивних і негативних наслідків криміналізації, зазначає Г. А. Злобін, говорить про те, що наскільки б не була небезпечною та чи інша поведінка, її криміналізація ніколи не може розглядатися як абсолютне благо, а завжди є жертвування одними інтересами суспільства заради інших, більш значущих. Тому за своєю суттю криміналізація будь-якого діяння повинна здійснюватися з позиції підходу до неї як до соціальної необхідності. Встановлення кримінальної карантності діяння допустимо лише тоді, коли ми впевнені, що позитивні соціальні результати застосування кримінального права істотно перевершать неминучі негативні наслідки криміналізації [10, с. 220]. У цьому аспекті зазначимо, що завдяки появі у системі Особливої частини КК України цієї кримінально-правової норми потерпілий нарешті отримує гарантований захист своїх прав і інтересів у випадку коли особа, яка вчинила кримінальне правопорушення й тим самим завдала йому збитків або шкоди, стала ухилятися від виконання своїх обов'язків, що впливають із укладеної між ними угоди про примирення. Подібний аргумент можна навести й у випадку ухилення особи, яка вчинила злочин,

від виконання нею своїх обов'язків перед державою, в особі прокурора, після укладання угоди про визнання винуватості.

Принцип кримінально-політичної адекватності криміналізації умисного невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості засвідчує, що встановлення кримінальної відповідальності за невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості повністю відповідає сучасним тенденціям кримінально-правової політики нашої держави у справі протидії злочинності. Ці тенденції пов'язані, у першу чергу, з певними обмеженнями традиційних кримінальному праву каральних заходів впливу на суспільні відносини. Адже не викликає сумнівів той факт, що успішне виконання завдань кримінально-правової охорони особи, суспільства та держави забезпечує не тільки традиційна практика застосування покарання, але й, у ряді випадків, практика призначення узгодженого покарання, а також практика повної відмови від його реального відбування. У механізмі кримінально-правового регулювання знаходять свою реалізацію заходи, які покликані забезпечити, з одного боку, відновлення доконфліктного стану, що існував у суспільстві до вчинення злочину, а з іншого, – спрощення та скорочення порядку здійснення кримінального провадження. Регламентація безпосередньо ст. 389-1 у системі Особливої частини КК України є логічним наслідком розвитку у кримінальному та кримінально-процесуальному законодавстві України інституту угоди про примирення або про визнання вини в частині забезпечення їх належного виконання.

Зміст принципу конституційної адекватності, який відноситься до загальноправових принципів, полягає в тому, що базою нашого законодавства, в тому числі кримінального, є Конституція України [7, с. 54]. У зв'язку з цим зазначимо, що згідно зі ст. 66 Конституції України *кожен зобов'язаний не заподіювати шкоди природі, культурній спадщині, відшкодувати завдані ним збитки*. Відповідно до ч. 1 ст. 471 КПК України в угоді про примирення зазначається, зокрема, розмір шкоди, завданої кримінальним правопорушенням, *строк її відшкодування чи*

перелік дій, не пов'язаних з відшкодуванням шкоди, які підозрюваний чи обвинувачений зобов'язані вчинити на користь потерпілого, строк їх вчинення. Обов'язок відшкодувати завдані кримінальним правопорушенням збитки логічно впливає також і зі змісту угоди про визнання винуватості, незважаючи на те, що в такій угоді, окрім іншого, можуть бути зазначені умови часткового звільнення підозрюваного, обвинуваченого від цивільної відповідальності у вигляді відшкодування державі збитків внаслідок вчинення ним кримінального правопорушення (ч. 1 ст. 472 КПК України). У розвиток приписів, передбачених ст. 66 Конституції України, порушення обов'язку відшкодувати завдані збитки, що впливає з укладеної підозрюваним або обвинуваченим угоди про примирення або про визнання винуватості, може стати приводом для їх притягнення до кримінальної відповідальності саме за ст. 389-1 КК України.

З позиції принципу системно-правової несуперечливості криміналізації умисного невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості зазначимо, що ст. 389-1 КК України повністю відповідає вимогам цього принципу. Виходячи з цього, зауважимо, що ця кримінально-правова норма є спеціальною нормою, поряд зі ст. ст. 389, 391, 392, 393 КК України, по відношенню до ст. 382 УК України.

Що стосується кримінально-правових системних принципів криміналізації (принцип безпрогалинності та ненадмірності заборони, принцип визначеності та єдності термінології, принцип повноти складу, принцип домірності санкції та економії репресії), то ці принципи у цілому також узгоджуються з чинною законодавчою конструкцією ст. 389-1 КК України, хоча врахування окремих з них і схиляє до думки, що ця модель кримінально-правової заборони потребує свого удосконалення, що стане предметом подальших наукових розвідок. Таким чином, доходимо до висновку, що боротьба з умисним невиконанням угоди про примирення або про визнання винуватості повинна здійснюватися саме кримінально-правовими заходами.

Наприкінці зазначимо, що, на дум-

ку окремих науковців, регламентації у КК України ст.389-1, відповідно до якої сьогодні передбачена кримінальна відповідальність за умисне невиконання засудженим угоди про визнання винуватості, є зайвою. Зокрема, В. В. Навроцька зазначає, що у ст. 382 КК України передбачено відповідальність за невиконання вироку суду. А оскільки угода про визнання вини затверджується вироком суду, то ст. 389-1 є зайвою у КК України. Змістом угоди про визнання вини завжди є узгоджене покарання. Тому, якщо невиконання угоди – це ухилення від покарання, то за таке діяння кримінальна відповідальність уже передбачена статтями 389 і 390 КК України [9, с. 1–5]. З такою думкою погодитися не можна. Аналіз приписів ст. ст. 471, 472 КПК України дозволяє зробити висновок, що як в угоді про примирення, так і в угоді про визнання винуватості законом встановлені певні обов'язки підозрюваного чи обвинуваченого, які він має виконати. Крім того, зі змісту ст. ст. 471, 472 КПК України також випливає, що узгоджене покарання, а також згода на його призначення та, як наслідок, згода з умовами його відбування, є умовами зазначених угод, а тому ухилення від узгодженого покарання, внаслідок наступної незгоди з його призначенням, а також незгоди з умовами його відбування, є формою невиконання цих угод. Інакше кажучи, тут мова йде не просто про ухилення від покарання (ст. ст. 389, 390 КК України), а про ухилення від покарання як форми невиконання відповідної угоди. Тут варто також звернути увагу і на те, що у даному випадку мова йде про ухилення від узгодженого покарання, тобто про ухилення від покарання, призначеного в особливому спеціальному порядку кримінального провадження. Зокрема, перед ухваленням рішення про затвердження угоди про визнання винуватості суд під час судового засідання повинен з'ясувати в обвинуваченого, чи цілком він розуміє: 1) що він має право на судовий розгляд, під час якого прокурор зобов'язаний довести кожну обставину щодо кримінального правопорушення, у вчиненні якого його обвинувачують (п. 1 ч. 4 ст. 474 КПК України). У свою чергу, кримінальна відповідальність за ст. 382 КК України може

настати лише за невиконання вироку суду, який був постановлений у загальному порядку судового провадження. У загальному порядку судового провадження призначається і покарання, ухилення від якого тягне відповідальність за ст. ст. 389 і 390 КК України. Отже, кримінальна відповідальність за ухилення від призначеного узгодженого покарання має наставати не за ст. ст. 382, 389 і 390 КК України, а за ст. 389-1 КК України. Такий висновок, до речі, знаходить підтримку і в судовій практиці [2; 3; 12]. Тому навряд чи можна погодитися з думкою про те, що у разі ухилення засудженого від призначеного на підставі зазначених угод покарання або у разі порушення засудженим умов його відбування, як форм невиконання таких угод, вчинене слід кваліфікувати лише за ст. ст. 389, 391, 392, 393 КК України [8, с. 94].

Підсумовуючи викладене, можна зазначити: встановлення кримінальної відповідальності за умисне невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості (ст. 389-1 КК України) повністю відповідає вимогам соціальної обумовленості та необхідності встановлення кримінально-правової заборони, що і підтверджується проведеним вище дослідженням.

Література

1. Бунін Є.О. Соціальна обумовленість кримінальної відповідальності за втручання в діяльність судових органів / Є.О.Бунін // Питання боротьби із злочинністю. – 2013. Вип. 26. – С. 236–248.
2. Вирок Кузнецовського міського суду Рівненської області від 14.11.2013 року по справі № 565/1776/13-к [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень : [веб-сайт]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/35235880>.
3. Вирок Ленінського районного суду м. Запоріжжя від 26.08.2015 року по справі № 334/4347/15-к [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень : [веб-сайт]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/54705983>.
4. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2013 р. : загальні

АНОТАЦІЯ

На підставі аналізу доктринальних точок зору, що стосуються соціальної обумовленості та необхідності встановлення будь-яких кримінально-правових заборон, досліджуються підстави та принципи встановлення кримінальної відповідальності за умисне невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості (ст. 389-1 КК України).

відомості про кількість зареєстрованих кримінальних правопорушень та результатів їх досудового розслідування (розд. 4., таб. 4.17. Злочини проти правосуддя) [Електронний ресурс] // Генеральна прокуратура України : [офіц. веб-сайт]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=110381&libid=100820.

5. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2014 р. : загальні відомості про кількість зареєстрованих кримінальних правопорушень та результатів їх досудового розслідування (розд. 4., таб. 4.17. Злочини проти правосуддя) [Електронний ресурс] // Генеральна прокуратура України : [офіц. веб-сайт]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=110381&libid=100820.

6. Єдиний звіт про кримінальні правопорушення за січень-грудень 2015 р. : загальні відомості про кількість зареєстрованих кримінальних правопорушень та результатів їх досудового розслідування (розд. 4., таб. 4.17. Злочини проти правосуддя) [Електронний ресурс] // Генеральна прокуратура України : [офіц. веб-сайт]. – Режим доступу: http://www.gp.gov.ua/ua/stst2011.html?dir_id=112173&libid=100820.

7. Ємельянов М. В. Відповідальність за шахрайство : монографія / М. В. Ємельянов. – Х. : Право, 2014. – 176 с.

8. Кримінальний кодекс України. Науково-практичний коментар : у 2 т. / за заг. ред. В. Я. Тація, В. І. Борисова, В. І. Тютюгіна. – [5-те вид.]. – Х. : Право, 2013. – Т. 2 : Особлива частина / Ю. В. Баулін, В. І. Борисов, В. І. Тютюгін [та ін.]. – 2013. – 1040 с.

9. Навроцька В. В. Недоліки правового регулювання угод про примирення за КПК 2012 р. та практики застосування цього інституту / В. В. Навроцька [Електронний

SUMMARY

Based on the analysis of scientific viewpoints concerning the social conditionality and the need of any criminal prohibitions the grounds and conditions of the criminalization of intentional failure to perform of the reconciliation agreement or plea bargain are formulated.

ресурс]: – Режим доступу: <https://docviewer.yandex.ua/?url=ya-serp%3A%2F%2Flawdep.pu.if.ua%2Fconference2014%2Farticles%2Fnavrotska.pdf&name=navrotska.pdf&c=55c0a68982a1&page=1>.

10. Основания уголовно-правового запрета (Криминализация и декриминализация) / [отв. ред. В. Н. Кудрявцев, А. М. Яковлев]. – М. : Наука, 1982. – 304 с.

11. Про внесення змін до деяких законодавчих актів України у зв'язку з прийняттям Кримінального процесуального кодексу України : Закон України від 13.04.2012 р. № 4652-VI [Електронний ресурс] // Верховна Рада України : [офіц. веб-сайт]. – Режим доступу: <http://zakon0.rada.gov.ua/laws/show/4652-17/page>. – Заголовок з екрану.

12. Ухвала апеляційного суду Вінницької області від 02.07.2015 року по справі № 153/838/15-к [Електронний ресурс] // Єдиний державний реєстр судових рішень : [веб-сайт]. – Режим доступу: <http://reyestr.court.gov.ua/Review/46143124>.

13. Хатеневич Т. Г. Причины, основания, принципы и критерии криминализации в уголовно-правовой науке / Т. Г. Хатеневич // Веснік Гродзенскага дзяржаўнага ўніверсітэта імя Янкі Купалы. Сер. 4 : Правазнаўства. – 2011. – С. 90–96.

Ященко С. О. Підстави та принципи встановлення кримінальної відповідальності за умисне невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості.

На підставі аналізу доктринальних точок зору, що стосуються соціальної обумовленості та необхідності встановлення будь-яких кримінально-правових заборон, досліджуються підстави та принципи встановлення кримінальної відповідальності за

умисне невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості (ст. 389-1 КК України).

На підставі аналізу спеціальної літератури зазначається, що у теорії криміналізації складно простежити однотайність думок із приводу назви чинників, що визначають соціальну обумовленість та необхідність кримінальної відповідальності, їх кількості та ієрархії. Враховуючи цю обставину, пропонується чинники соціальної обумовленості кримінальної відповідальності розглядати як підстави та принципи.

Взявши за основу запропоноване окремими науковцями розуміння підстав та принципів криміналізації суспільно небезпечних діянь, їх кількості та видів, зазначається, що причина криміналізації умисного невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості криється у необхідності виконання зобов'язань, узятих нашою державою перед Радою Європи щодо реформування вітчизняного кримінального та кримінального процесуального законодавства в частині здійснення давно відомої зарубіжному кримінальному та кримінальному процесуальному законодавству концепції відновного правосуддя, а також концепції визнання вини, що має на меті суттєве спрощення порядку здійснення кримінального провадження. Зазначається, що серед принципів, що становлять групу принципів, які відображають соціальну необхідність і політичну доцільність криміналізації суспільно небезпечного діяння, принципами криміналізації умисного невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості є: принцип суспільної небезпечності умисного невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості, принцип відносної поширеності умисного невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості, принцип домірності позитивних та негативних наслідків криміналізації цього діяння, принцип кримінально-політичної адекватності криміналізації цього посягання. Серед принципів, що становлять групу системно-правових принципів криміналізації суспільно небезпечного діяння (загальноправових та кримінально-правових), принципами криміналізації умисного не-

виконання угоди про примирення або про визнання винуватості є: принцип конституційної адекватності, принцип системно-правової несуперечливості криміналізації умисного невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості, принцип безпрогалинності та ненадмірності заборони умисного невиконання відповідної угоди; принцип визначеності та єдності термінології; принцип повноти складу; принцип домірності санкції та економії репресії.

У підсумку зазначається, що встановлення кримінальної відповідальності за умисне невиконання угоди про примирення або про визнання винуватості (ст. 389-1 КК України) повністю відповідає вимогам соціальної обумовленості та необхідності встановлення кримінально-правової заборони, а тому протидія цьому негативному явищу має здійснюватися кримінально-правовими заходами. Водночас зазначається, що врахування окремих кримінально-правових системних принципів криміналізації, схиляє до думки, що ця модель кримінально-правової заборони потребує свого удосконалення.

Яценко С. О. Основания и принципы установления уголовной ответственности за умышленное неисполнение соглашения о примирении или о признании вины.

На основаниі аналізу доктринальних точок зрення, касаючихся соціальної обумовленості і необхідності установлення любых уголовно-правових запретов, исследуются основания и принципы установления уголовной ответственности за умышленное неисполнение соглашения о примирении или о признании вины (ст. 389-1 УК Украины).

На основаниі аналізу спеціальної літератури отмечается, что в теории криминализации сложно проследить единство мыслей по поводу названия факторов, определяющих социальную обусловленность и необходимость уголовной ответственности, их количества и иерархии. Учитывая данное обстоятельство, предлагается факторы социальной обусловленности уголовной ответственности рассматривать как основания и принципы.

Взяв за основу предложенное отдельными исследователями понимание оснований и принципов криминализации общественно опасных деяний, их количества и видов, отмечается, что причина криминализации умышленного неисполнения соглашения о примирении или о признании вины кроется в необходимости выполнения обязательств, взятых нашим государством перед Советом Европы относительно реформирования отечественного уголовного и уголовного процессуального законодательства, в части осуществления давно известной зарубежному уголовному и уголовному процессуальному законодательству концепции восстановительного правосудия, а также концепции признания вины, целью которой является существенное упрощение порядка осуществления уголовного производства. Отмечается, что среди принципов, представляющих группу принципов, которые отображают социальную необходимость и политическую целесообразность криминализации общественно опасного деяния, принципами криминализации умышленного неисполнения соглашения о примирении или о признании вины являются: принцип общественной опасности умышленного неисполнения соглашения о примирении или о признании вины, принцип относительной распространенности умышленного неисполнения соглашения о примирении или о признании вины, принцип соразмерности положительных и отрицательных последствий криминализа-

ции этого деяния, принцип уголовно-политической адекватности криминализации данного посягательства. Среди принципов, представляющих группу системно-правовых принципов криминализации общественно опасного деяния (общеправовых и уголовно-правовых), принципами криминализации умышленного неисполнения соглашения о примирении или о признании вины являются: принцип конституционной адекватности, принцип системно-правовой непротиворечивости криминализации умышленного неисполнения соглашения о примирении или о признании вины, принцип беспробельности и неизбыточности запрета умышленного неисполнения соответствующего соглашения; принцип определенности и единства терминологии; принцип полноты состава; принцип соразмерности санкции и экономии репрессии.

В результате отмечается, что установление уголовной ответственности за умышленное неисполнение соглашения о примирении или о признании вины - (ст. 389-1 УК Украины) полностью отвечает требованиям социальной обусловленности и необходимости установления уголовно-правового запрета, а поэтому противодействие данному отрицательному явлению может осуществляться уголовно-правовыми мерами. Вместе с тем, отмечается, что учет отдельных уголовно-правовых системных принципов криминализации, склоняет к мысли, что эта модель уголовно-правового запрета нуждается в своем усовершенствовании.